2. Zekât

2.1. Zekâtın Farziyeti ve Önemi

Kelime anlamı; temizlik ve bereket olan zekât, dinen zengin sayılan Müslümanın sahip olduğu malın bir bölümünü Allah rızası için belirli kişilere karşılıksız olarak vermesi anlamına gelmektedir.

Fakirlik, çok eski medeniyetlerden günümüze kadar bir problem olarak hep var olmuştur. Varlıklı kimseler, fakirlere çeşitli adlar altında yardım yapsalar da dünyada sistemli bir uygulama mevcut olmamıştır. İslam güneşinin ortaya çıkmasıyla zekât ve sadakayla ilgili hükümler tedrici olarak gelmiş ve bu konuda çözümler üretilmiştir.

Mekke döneminde İslam, fakirlik meselesine eğilmiş yoksulları doyurmayı ve gözetmeyi, yoksullara giyecek ve mesken teminini teşvik etmiştir.[55] Ziraatçilere hasat zamanı mahsulden ayırmalarını emretmiştir.[56] Yine Mekke döneminde gelen ayetlerde **"Onlar zekâtı verirler."** şeklinde ifadeler kullanılmış ve zekât vermenin müminlerin tabiî vasıfları olduğuna işaret edilmiştir.[57] Zekâtın kurumsallaşması Medine döneminde Müslümanların bir vatan, devlet ve iktidara sahip olmalarıyla söz konusu olmuştur. Ayet ve hadislerle zekât kesin olarak emredilmiştir.[58] Naslarda hangi mallardan ne kadar ve kimlere verileceği, kimler tarafından toplanıp dağıtılacağı hakkında geniş bilgiler verilmiştir.[59]

Kur'an-ı Kerim'de yirmi sekizi namazla birlikte olmak üzere muhtelif isimler altında otuz yedi yerde zekât emri bulunmaktadır.[60]

İslam dininin beş temel esasından biri olan zekât, hicretin ikinci yılında Şevval ayı içinde emredilerek kurumsallaşmaya başlamıştır. Zekâtın farz olduğu kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Allah Teâla (c.c.) pek çok ayette zekâtı emretmiştir:

﴿وَاَق۪يمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ...﴾

"Namazı kılın, zekâtı verin..."[61]

---

55 bk. Müddessir suresi, 38-46. ayetler; Kalem suresi, 19-33. ayetler; Fecr suresi, 17-18. ayetler; Mâûn suresi, 1-7. ayetler.
56 bk. En'am suresi, 141. ayet.
57 bk. Mü'minûn suresi, 4. ayet; A'raf suresi, 156-157. ayetler; Fussilet suresi, 6-7. ayetler.
58 Bakara suresi, 110. ayet; Tevbe suresi, 5. ve 138. ayet.
59 Hayreddin Karaman, İslam'ın Işığında Günümüz Meseleleri, C 1, s. 116.
60 Örneğin bk. Tevbe suresi, 103; İbrahim suresi, 31. ayet.
61 Bakara suresi, 43, 110; Nisa suresi, 77; Nur suresi 65. ayetler.

ÖĞRENELİM

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَرَاَيْتَ الَّذ۪ي يُكَذِّبُ بِالدّ۪ينِۜ ﴿١﴾ فَذٰلِكَ الَّذ۪ي يَدُعُّ الْيَت۪يمَۙ ﴿٢﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْك۪ينِۜ ﴿٣﴾

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلّ۪ينَۙ ﴿٤﴾ اَلَّذ۪ينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَۙ ﴿٥﴾ اَلَّذ۪ينَ هُمْ يُرَٓاؤُ۫نَۙ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Gördün mü, o hesap ve ceza gününü yalanlayanı! İşte o, yetimi itip kakan, yoksula yedirmeyi özendirmeyen kimsedir. Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki: Onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar (namazlarıyla) gösteriş yaparlar. Ufacık bir yardıma bile engel olurlar." *(Mâûn suresi)*

Mâûn suresinin anlamını öğreniniz.

Hadis-i şeriflerde de zekâtın emredildiğini görmekteyiz: Abdullah b. Abbas'ın (r.a.) naklettiğine göre Peygamber Efendimiz, civar kabilelere öğretmen olarak gönderdiği sahabilere şu hususları tembihlemiştir: *"Önce, Allah'tan başka bir ilah olmadığını anlatın; kabul ederlerse, benim Allah'ın kulu ve resulü olduğumu söyleyin. Bunu da kabul ederlerse günde beş vakit namaz kılmalarının farz olduğunu ve zenginlerinin malında fakirlerin hakları bulunduğunu anlatın."*[62]

İnsan, sahip olduğu nimetlerin şükrünü yerine getirmelidir. Rabbimizin ihsan ettiği mal nimetinin şükrü, zekât ile yerine getirilir. Bu yüzden Allah Teâlâ, zekâtı fakirin hakkı ve zenginin yerine getirmesi gereken mecburi bir görev olarak emretmiştir. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şu şekilde belirtilmiştir:

﴿ وَف۪ٓي اَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّٓائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴾

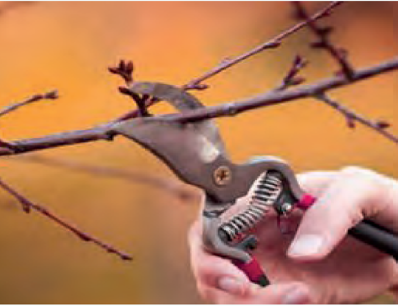
"Onların mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır."[63]

Zengin, fakirin bu hakkını ödemek mecburiyetindedir. Bu nedenledir ki, Hz. Ebû Bekir (r.a.) halife olarak seçildiği zaman zekât vermeyi reddedenlerle savaşmıştır.

Zekâtın şahsi, sosyal, ekonomik pek çok fayda ve hikmetleri mevcuttur. Zekât, fakirliğin ortadan kalkmasında etkili bir yöntemdir. Aynı zamanda sosyal bir yardımlaşma sistemidir. İslam dinindeki zekât ve diğer maddi yardımlaşma şekilleri, zengin ile fakir arasında maddi açıdan doğabilecek dengesizlikleri gidererek toplumda huzurun tesis edilmesini sağlar. Bu yüzden Rabbimiz, Peygamberimize zekâtın zenginlerden toplanıp fakirlere dağıtılmasını emretmiştir: *"Onların mallarından kendilerini temizleyip tezkiye edeceğin bir sadaka (zekât) al..."*[64]

TARTIŞALIM

Budanan bir ağacın daha fazla meyve vermesini ve zekât ile benzerliğini düşününüz. Konuyu arkadaşlarınızla tartışınız.

62 Buhârî, Zekât, 1.
63 Zâriyat suresi, 19. ayet.
64 Tevbe suresi, 103. ayet.

Nebi (s.a.v.) Muaz b. Cebel'i (r.a.) Yemen'e vali olarak gönderirken kendisine şöyle buyurmuştur: *"Zenginlerinden zekâtı al ve yoksullarına ver."*[65]

Zekât, zengin ile fakir arasında toplumsal barışı temin eder. Zekât, İslam'ın köprüsüdür. Zenginle yoksulu birbirine yaklaştırır. Zengin yardım etmenin sevincini yaşarken yoksul da zengine karşı sevgi ve saygı duyar. Böylece herkesin birbirine sevgi ve saygı ile davrandığı, karşılıklı olarak güven duyduğu, kıskançlıkların ortadan kalktığı ve sosyal dayanışmanın en güzel bir şekilde uygulandığı huzurlu bir toplum meydana gelmiş olur.

Zekât, zenginle fakiri birbirine bağlayan İslam'ın köprüsüdür.

Zekât sonucu insanlar, para ve altınlarını saklamak yerine ticaret ile arttırma yoluna giderler. Böylece piyasa, ticaret ve ekonomi canlanır.

İnsana malı veren Allah'tır. Rabbimizin verdiği her nimetin bir şükrü vardır. Sahip olduğumuz mal nimetinin şükrü zekât ile yerine getirilir. Bu hususta Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurur:

"Ey iman edenler! Hiçbir alışverişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı kıyamet günü gelmeden önce, size rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayın."[66]

Zekât vermeyip cimrilik edenler şu ayet ile uyarılmıştır: **"...Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda harcamayanları yakıcı azapla müjdele. Bu mallar, kıyamet gününde cehennem ateşinin içinde kızdırılacak, sahiplerinin alınları ve sırtları bu ateş ile dağlanacak ve bu sizin sadece kendiniz için biriktirdiklerinizdir. Biriktirdiklerinizin acısını tadın, denilecek."**[67]

YAZALIM

Aşağıdaki tabloya zekâtın bireysel ve toplumsal faydalarını yazınız.

Bireysel Faydaları	Toplumsal Faydaları

65 Buhârî, Zekât, 1 ve Tevhîd, 1; Ebû Dâvud, Zekât, 5.
66 Münafikûn suresi, 10. ayet.
67 Tevbe suresi, 34-35. ayetler.